

NAŠ DALJNI BLIŽNJI SVET

Spremna beseda k prevodom Kožmínovih študij

Časovne sestavine enega izmed pričujočih prispevkov češkega literarnega kritika in teoretika stila Zdenka Kožmína (roj. 1925) iz Brna kažejo, da sta obe študiji nastajali v lanskem letu 1988, ko so na Češkem proslavljali 50-letnico smrti pisatelja Karla Čapka (1890–1938). Če bi seveda želeli transponirati Kožmínovo metodo semantične analize na področje pomenskih povezav med slovensko prevodno literaturo Karla Čapka in dogajanjem v slovenski književnosti, bi bil ta češki avtor kartografiran z znaki, ki poimenujejo izrazito aktualne bivanjske značilnosti iz obdobja med obema vojnama in se zlivajo z vrsto tistih znakov slovenskega literarnega oblikovanja, kjer je izražena skrb za usodo in svobodo človeka in naroda. Delo Karla Čapka je zato živ, sestaven del slovenske literarne kulture, spomin na tega češkega pisatelja pa je bil ob obletnici njegove smrti spoštljiv in v odmevanju našega današnjega bivanja. Ker je Karel Čapek ves aktivni del življenja preživel s časopisom kot novinar, je vrsta njegovih del rasla iz aktualne problematike časa (Čapkova dramatika, znanstvena fantastika, bogata lestvica publicističnih žanrov), vendar pa se ta dela kljub omenjeni aktualnosti odzivajo v zavesti današnjega bralca. Čapkov literarni svet je v vrsti svojih problemov permanenten in očitno zelo blizu scientizmu današnje členitve sveta. Nekateri Čapkovi romani (*Hordubal*, *Navadno življenje*, *Življenje in delo skladatelja Foltina* idr.) ter povesti (*Božja martra*, *Mučne povesti*), ki jih češka literarna zgodovina označuje s terminom noetična proza, se odpirajo spoznavnim možnostim literarnega ustvarjanja. S svojo literaturo je Karel Čapek potrjeval gibanje tedanje evropske filozofske misli (doktoriral je iz filozofije), ki se je vse bolj obračala k življenju, kajti »doživetje je globlje kot pa spoznanje razuma.« Ni torej naključje, da se je Zdenek Kožmín lotil v kognitivnem izhodišču tudi Čapkovih »publicističnih« portretov in kot antropološko kategorijo spremljal časovno sestavino v Čapkovi spoznavoslovni literaturi. V naši spremni besedi bi se enako kazalo ustaviti tudi pri Zdenku Kožmínu (udeležencu Vilenice '88) kot poznavalcu stilne problematike v češki lepi literaturi in pri njegovi metodi semantične analize, ki je kljub jasnim pojmovnim členitvam zaznamovana toplo in človeško kot izraz avtorjevega osebnega stališča. Tudi »toplo, človeško in osebno« do obravnavane literature ima v čapkovskem pogledu na modeliranje sveta svojo spoznavno vrednost.

Uvod in prevod: Albinca Lipovec